

СТ А Н О В И Щ Е

От: *Проф. д. н. Антоанета Димитрова Кирова;*
Колеж по мениджмънт, търговия и маркетинг;
Научна специалност 3.8. Икономика (Икономика на транспорта)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност Икономика и управление (3.8. Икономика, Икономка на транспорта) в УНСС

Автор на дисертационния труд: *Вероника Любомирова Гъркова*
Тема на дисертационния труд: *„ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПОЛИТИКАТА
ЗА ЗАЩИТА ПРАВАТА НА ПЪТНИЦИТЕ ВЪРХУ
КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА АВИОКОМПАНИИТЕ И
ЛЕТИЩНИТЕ ОПЕРАТОРИ“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд (Заповед № 220/03.02.2021 г. на Ректора на УНСС).

1. Информация за дисертанта

Вероника Л. Гъркова е придобила ОКС „Бакалавър“ (специалност „Икономика на транспорт“ и ОКС „Магистър“ (специалност „Интелигентни транспортни системи“) в УНСС. Впоследствие продължила обучението си по докторска програма към Катедра „Икономика на транспорта“, факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС по научна специалност „Икономика и управление“ (Икономика на транспорта), съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 491/17.03.2016 г.

Обучението е осъществено първоначално в **редовна** форма (през периода 23.02.2016 г. – 23.02.2019 г.), последвано от **задочна** форма (от 23.02.2020 г.)

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е оформен в увод, три глави и заключение; съдържа 188 стандартни страници, от които 170 е основен текст, 23 таблици и 28 фигури.

Докторантката е аргументирала основанията си за изследване на правата на пътниците във въздушния транспорт, който като цяло предоставя добри практики на превозвачите в другите видове транспорт. Налице са обаче нерешени проблеми, за което свидетелстват провежданите

заседания по Предложението за регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕО) № 261/2004 за създаване на общи правила за обезщетяване и помощ на пътниците при отказан достъп на борда и отмяна или голямо закъснение на полети и на Регламент (ЕО) № 2027/97 относно отговорността на въздушните превозвачи при въздушния превоз на пътници и техния багаж (2015 г., 2019 г. и 2020 г.) Дисертационният труд косвено съдейства за преодоляване на част от проблемите, посредством избора на *цел, обект, предмет на изследването и поставените изследователски задачи*. Обърнато е внимание върху взаимовръзките между мерките на политиката за защита правата на пътниците и конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори.

От *основната теза* става ясно, че дисертантката търси научни доказателства за връзката между провежданата политика за защита на правата на пътниците и качеството на транспортното обслужване. За доказателство на тезата са формулирани 4 хипотези, като отправни точки за по-нататъшното изследване, на фона на съществуващите ограничения.

Библиографската справка съдържа общо 90 литературни източника, една трета от които чуждестранни (на английски език)

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Методологията на изследването е обогатена и съдържа всички необходими компоненти за постигане на реалистични научни резултати (сравнителен анализ на статистически данни и динамично програмиране). На база на изследваните литературни източници и вторична база данни е оценена конкурентоспособността на въздушния транспорт, като са представени компонентите на качеството на услугите. Интерпретирана е методиката на динамичното програмиране посредством процесите и стъпките при анализиране на провежданата политика за защита на правата на пътниците.

На фона на развитие на съвместни политики на превозвачите във въздушния транспорт е показана и еволюцията на политиката по защита правата на пътниците. Изследвано е влиянието на факторите на глобалната макросреда, включително и пандемията, с акцент върху политико-правния фактор. Приведени са данни за обема на пътническите превози, както и за дейността на летищата (разработката съдържа както позитивните, така и някои негативни аспекти от дейността на пътническия въздушен транспорт).

Направена е оценка на въздействието на препоръчаните мерки на политиката за защита на правата на пътниците върху финансовото състояние на превозвачите от икономическа, социална и екологична гледна точка за качеството на транспортните услуги и конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори. На база на оценените четири варианта на политиката е направен реалистичен SWOT анализ на

въздушния транспорт. В тази връзка е разработена мултивариантна матрица за определяне на ефекта от прилагането на различни комбинации от мерки. Установени са финансовите граници в рамките на базовата линия и максималните разходи, съобразени с нетната настояща стойност, обезпечаващи конкурентоспособността на авиокомпаниите и летищните оператори (за периода 2015 - 2025 г.)

Сравнена е ефективността на предложените варианти и е предложен нов (комбиниран) модел за оценка на въздействието на политиката за защита правата на пътниците, като са изяснени и нейните основни принципи. Прилагането му ще съдейства за подобряване на качеството на обслужването на пътниците и повишаване на тяхната удовлетвореност.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приемам формулировката на научните и научно-приложните приноси от докторантката.

От теоретична гледна точка, най-ценният момент в дисертационния труд е доказването на взаимната връзка между политиката за защита на правата на потребителите и необходимостта от повишаване на качеството на транспортното обслужване за стимулиране на потребителите и постигане на икономически ефект. Практико-приложният принос с най-голяма тежест е моделът за всестранен анализ на тази връзка и за формулиране на реално осъществими решения.

Обръщам внимание и на представените резултати от практическата апробация на метода на динамичното програмиране, които са от съществено значение при вземане на решения относно отделни мерки на политиката за защита правата на пътниците, в стремеж към поддържане на конкурентоспособността на авиопревозвачите и летищните оператори.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Във връзка с апробиране на резултатите от научното изследване в дисертацията са представени 5 на брой публикации, от които само една в съавторство (с научния ръководител), отпечатани в реферирани научни сборници. Две от тях са представени на научни конференции. Пряка връзка с темата на дисертационния труд имат три от тях, като всички са самостоятелно разработени.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява реално научното изследване, апробацията на резултатите, достигнатите научни изводи, решените изследователски задачи и реализацията на основната научна цел. Като обем и съдържание е постигнато съответствие с поставените изисквания.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам значителни бележки към разработения дисертационен труд.

Препоръките ми са за продължаване на научните изследвания на авторката и публикуване на научните резултати на английски език, с оглед достигането на по-широка заинтересована аудитория.

Към докторантката имам следните въпроси:

- 1) По какъв начин формулировката на целта на политиката за защита на правата на пътниците във въздушния транспорт съчетава интересите на всички участници в бизнес процеса?
- 2) Как усъвършенстването на политиката за защита на правата на пътниците въздейства върху проявлението на 9-те свободи на въздухоплаването?
- 3) Стратегическите алианси във въздушния транспорт са пример за ефективно взаимодействие между въздушните оператори при осигуряване на достъпа до пазара, споделяне на информация и пр. Въпреки това, дейността на всеки от тях, във връзка с обслужването на пътниците е диференцирана. Какво е влиянието на прилагането на политиката за защита на правата на пътниците върху визираната „колективна“ отговорност?

8. Заключение

Чрез разработения дисертационен труд докторантката Вероника Любомирова Гъркова безусловно е покрила Наукометричните критерии, поради което подкрепям с пълна убеденост присъждането на ОНС „Доктор“ научна специалност „Икономика и управление“ (3.8. Икономика, Икономка на транспорта).

22.02.2021 г./ гр. София

Подпис:

(проф. д. н. А. Кирова)